

การเรียนรู้ สู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙

@ copyright เสรี พงศ์พิศ

“คนที่จะรอด
ไม่ใช่คนที่แข็งแรงที่สุด
หรือคนที่ฉลาดที่สุด
แต่เป็นคนที่ปรับตัวได้ดีที่สุด”

(Charles Darwin : Survival of the Fittest)

“สังคมเกษตรต้องการดินเพื่อทำนา สังคม
อุตสาหกรรมต้องการเงินเพื่อซื้ออยู่ซื้อกิน

สังคมวันนี้ต้องการความรู้

คนไม่มีความรู้อยู่ไม่ได้ ถึงอยู่ได้ก็ถูกเขาโกง
ถูกเขาหลอก ถูกเขาเอาเปรียบได้ง่าย”

(เสรี พงศ์พิศ)

“คนมีความรู้เปลี่ยนทะเลทรายให้เป็นป่า
คนไม่มีความรู้เปลี่ยนป่าให้เป็นทะเลทราย”

“อิสราเอลเป็นทะเลทราย 60% ฝนตก
ปีละ 500 มม. ส่งออกน้ำจืดและพืชผัก
ประเทศไทยฝนตก 1,500 มม. น้ำท่วม-
ฝนแล้ง เกษตรเสียหาย ชาวนายากจน”

ค่านิยมในสังคมยุคหลังอุตสาหกรรม

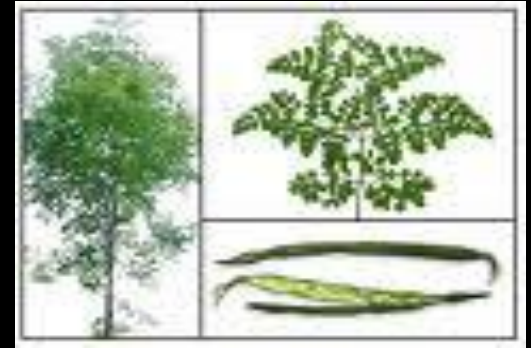
“เมื่อโลกหมุนกลับ” “คืนสู่ธรรมชาติ”

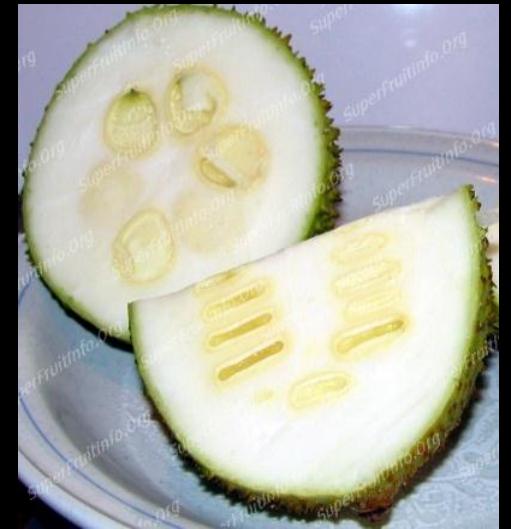
- * สุขภาพ (อินทรีย์ชีวภาพ ปลอดภัย การกินอยู่พอดี)
- * การศึกษา (ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจโลก)
- * การพักผ่อนหย่อนใจ (การท่องเที่ยว คนตรี กีฬา)
- * ศิลปวัฒนธรรม (ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น)
- * จิตวิญญาณ (สมาธิ ความเรียบง่าย ความหมายของชีวิต)

paowib@hotmail.com

เศรษฐกิจวัฒนธรรม ทางรอดของชุมชน

๑. เลือกได้ รอได้ กำหนดได้ จัดการได้ เพราะเป็นเจ้าของ

๒. สืบทอดวิถีชุมชน มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. ลงทุนเงินน้อย ใช้ทุนคน ทุนทางสังคม ทุนธรรมชาติ

๔. ทำด้วยใจ ทำด้วยมือ ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติในท้องถิ่น

๕. ขึ้นเดียว ปรับเปลี่ยนรูปแบบง่าย ยืดหยุ่น นวัตกรรม

๖. เล็กๆ มีพลัง สวยงาม ปลอดภัย ปลอดภัย

๗. พลังของเครือข่าย พังพาท้าย ไม่ได้เอาเงินเป็นเป้าหมาย

๘. ตอบสนองคนในโลกวันนี้ ที่ต้องการบริโภคของโบราณ
ครัวย่า ครัวยาย มีข้าวย่ำคุณปู่ ปลาตุ๋นคุณย่า ขนมหุ้นน้ำยาคุณยาย

๙. ผู้คนต้องการอาหารจากธรรมชาติ ของมีคุณค่า ที่ผลิตได้ใน
ปริมาณน้อยๆ ข้าวพันธุ์พื้นเมือง ผักพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น

๑๐. ทำกินทำใช้ จัดการรวบรวมส่วนเกินเพื่อขายในท้องถิ่น รวม
กลุ่มทำวิสาหกิจชุมชน ทำอาหารปลอดสารเคมี รายได้ดี สุขภาพดี

๑๑. ดีต่อสิ่งแวดล้อม จัดการง่าย ควบคุมง่าย มีความมั่นคงสูง
แก้ปัญหาใหญ่ของโลกเรื่องอาหาร พลังงาน ได้ดีที่สุด

เรามักมองหาแต่สิ่งที่**ตัวเองขาด**
แต่ไม่เคยมองหาสิ่งที่**ตัวเองมี**
สุดท้ายมันก็กลายเป็นข้ออ้างที่ทำให้เรา
ไม่ได้ลงมือทำอะไรเลย

ดร.เกริก มีมุงกิจ

เจาะใจ

ติดตามชมรายการเจาะใจ วันศุกร์ที่ 4 ธ.ค. 2558 22 : 45 น. ทางช่อง

one^{HD}

JIL Global Media
COMPANY LIMITED

“ที่นี้ปฏิบัติเพื่อเรียนรู้ ไม่ใช่เรียนรู้เพื่อปฏิบัติ”

หลักคิด

แผน

ทักษะ

มาร์ติน
วีเลอร์

“ขึ้นต้นไม้ให้ขึ้นทางต้น อย่าขึ้นทางปลาย”

เศรษฐกิจพอเพียง ถามว่า

๑. จะฟังตนเองได้อย่างไร

๒. จะมีความสุขได้อย่างไร

พอประมาณ ➡ มีเหตุผล ➡ มีภูมิคุ้มกัน

คน

ความรู้

ระบบ

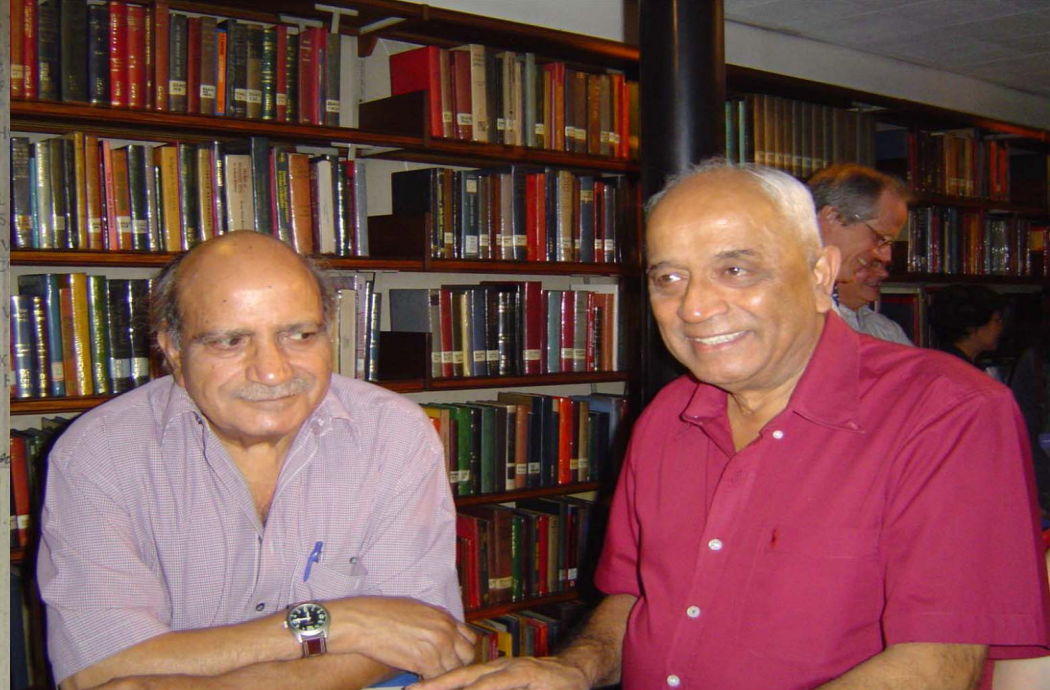
เศรษฐกิจ
พอเพียง

“รู้ด้วยยุทธศาสตร์
รบด้วยปัญญา
ชนะด้วยความรู้”

(สุรชาติ บำรุงสุข : ชุนหวั)

ดูงประยงค์ รณรงค์

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ตำบลไม้เรียง อ. ฉวาง จ. นครศรีธรรมราช

๑. ยุทธศาสตร์การเรียนรู้

๒. ยุทธศาสตร์การพึ่งตนเอง

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากร

๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพและการพัฒนาจิตใจ

๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรในชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง

- เป็นชุมชนเรียนรู้ และรู้จักพึ่งตนเอง
- มียุทธศาสตร์และแผนการทำงานที่ดี
- จัดการ “ทุน” ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีจิตอาสา และมีส่วนร่วม
- มีธรรมาภิบาลในการจัดการองค์กรชุมชน และมีเครือข่ายกับชุมชนอื่นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3 มิติของการพัฒนายั่งยืน (3S)

รอด
(หนี)

หลุดพ้นจากวงจรอุบาทว์ ปัญหาหนี้สิน
ทางตันของชีวิต (survived)

พอเพียง
(ระบบ)

เข้มแข็งด้วยระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่
พึ่งตนเอง (sufficient)

ยั่งยืน
(เครือข่าย)

มั่นคง ยืนหยัดได้ในโลกาภิวัตน์
โลกแห่งการแข่งขัน (sustainable)

โรงเรียนแก่นหินแก่นจน เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต

ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

๑. แผนชีวิต

๒. แผนอาชีพ

๓. แผนการเงิน

๔. แผนสุขภาพ

“เมื่อความผันผวนสิ้นสุดลง คนก็เริ่มค้นหา
ความจริงกันใหม่”

“เพื่อก้าวพ้นนิยายของการพัฒนา เราจะต้อง
มีระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่พึ่งตนเอง”

อมาตยา เซน

(รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ชาวอินเดีย)

ธนาคารข้าว

ธนาคารควาย

ปลูกพืช

ร้านค้าชุมชน

แปรรูปอาหาร

กล้วยฉาบ

สมุนไพร

แชมพู

เลี้ยงไก่

เลี้ยงหมู

เลี้ยงปลา

กลุ่มออมทรัพย์

เลี้ยงกุ้ง

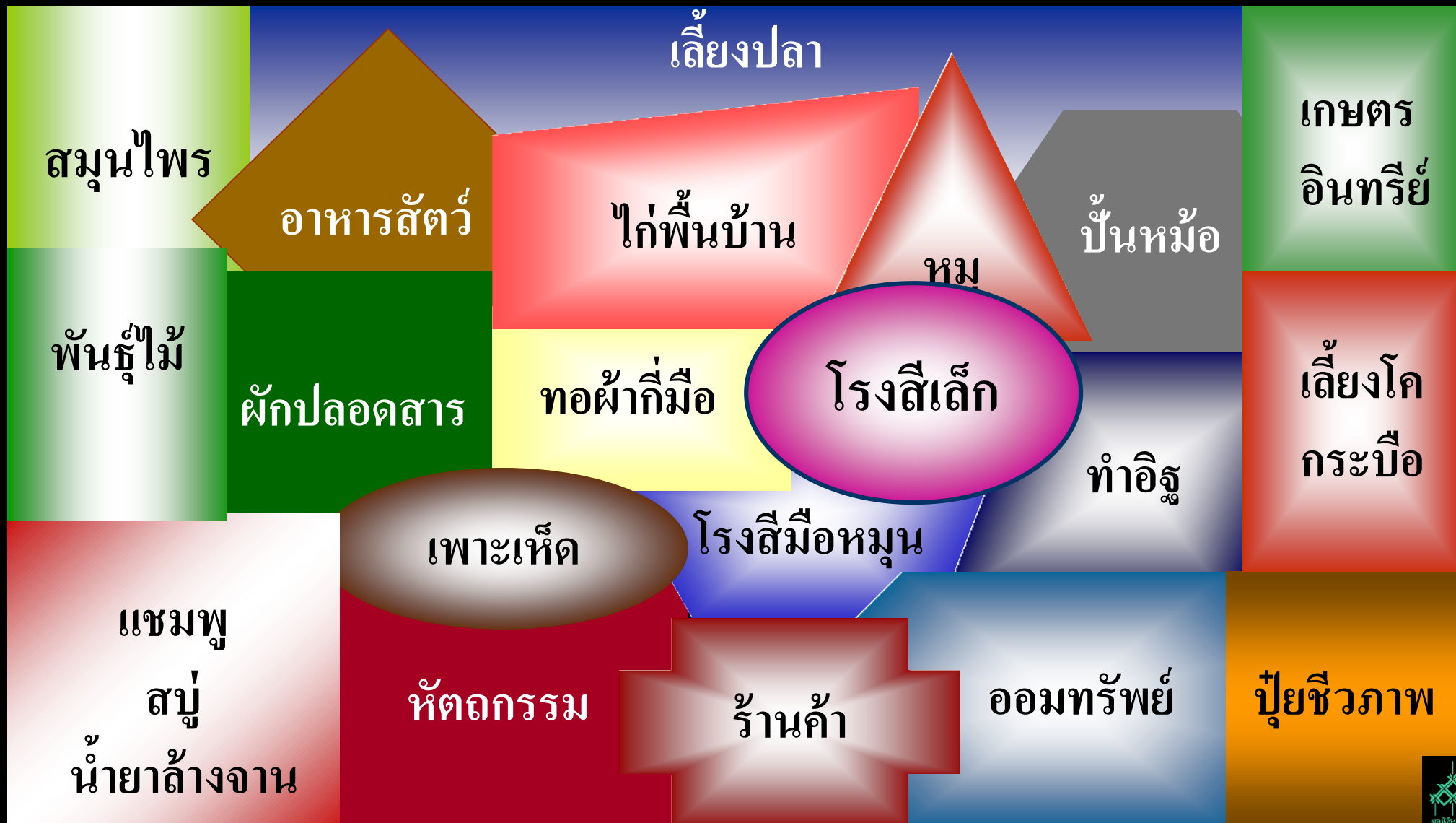
OTOP

กองทุนต่าง ๆ

กองทุนหมู่บ้าน ๑ ล้านบาท

บ้านนำหิน อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน

ตัวอย่างการพึ่งตนเองระดับชุมชน

สบู่ น้ำยาล้างจาน ขนมน
ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน
สถาบันการเงินชุมชน
ออมทรัพย์ กองทุนอาชีพ

ระบบทุน

กองทุนสวัสดิการ
ธนาคารหมู่บ้าน
โครงการแก้หนี้แก้จน

ระบบสุขภาพ

ผักปลอดสาร อาหารสุขภาพ
โครงการร่วม สปสช./อบต.
การออกกำลังกาย

ระบบ วิสาหกิจชุมชน

โรงสีข้าว กลุ่มซื้อน้ำยาง
น้ำสมุนไพร เครื่องแกง
กลุ่มคนทำนา

ระบบเกษตร

เลี้ยงวัว แพะ หมู ไก่
โรงงานปุ๋ยชีวภาพ
ทำนบ - คลองธรรมชาติ

ระบบสิ่งแวดล้อม และพลังงาน

น้ำหมักชีวภาพ ธนาคารขยะ เตาไร้ควัน
พลังแสงอาทิตย์แปรรูปอาหาร เตาชีวมวล

เศรษฐกิจชุมชน

“ระเบิดจากข้างใน”

การเรียนรู้

การพัฒนาที่ยั่งยืน
บูรณาการ
เชื่อมโยงกับข้างใน

ระดับ และ
ขั้นตอนการ
พัฒนา

เศรษฐกิจชุมชน

ลักษณะ
การจัดการ

พึ่งตนเอง
พอเพียง

ก้าวหน้า

ครอบ
ครัว

-ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์
สมุนไพรไว้กินใช้เอง
-หมักน้ำปลากินเอง
-ทำยาสมุนไพรใช้เอง

- เกษตรผสมผสาน
- พืชสัตว์เศรษฐกิจ
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน
- นวด สมุนไพร คุณแลสุขภาพ
- ท่องเที่ยว โฮมสเตย์

แผนชีวิต
แผนอาชีพ
แผนการเงิน
แผนสุขภาพ

ชุมชน
และ
เครือข่าย

-โรงงานน้ำปลา
-โรงสีข้าวชุมชน
-โรงงานปุ๋ยชีวภาพ
-โรงงานอาหารสัตว์
- กลุ่มออมทรัพย์

- โรงงานแปรรูปยาง แป้งขนมจีน
- โรงสีข้าวชาวนา ข้าวอินทรีย์
- โรงงานอาหารสัตว์ ปุ๋ยชีวภาพ
- ท่องเที่ยวนิเวศ โฮม-ลองสเตย์
- นวดสมุนไพรผลิตภัณฑ์สุขภาพ
- ธนาคารชุมชน

ระบบวิสาหกิจชุมชน
ระบบออม - ทุน
ระบบสวัสดิการ
ระบบสุขภาพชุมชน
ระบบสิ่งแวดล้อม

ข้อมูล - ความรู้ - แผนแม่บทชุมชน

1.5 คู่มือการกีฬาฯ และ
ฉบับภาษาอังกฤษ

2. จักรพรรดิ และ
ประมุขลัทธิขงจื้อ

๒.1 วิจัยสู่ สืบทอดประเพณี
วัฒนธรรม

1. จัดทำบัญชีข้อมูลส่วนบุคคล/ข้อมูลเฉพาะทางธุรกิจ
ข้อมูล/คู่มือการรับมือข้อมูล

1. นิยมประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน

2. อธิบายลักษณะของระบบ

3. សិល្បៈសិល្បៈ

6. การลดต้นทุน - 6.1 ค่าเช่า
- การผลิต

32 5

การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
จากอาคาร

ผู้ใหญ่โศกซัย ลืมประดิษฐ์

“ชุมชนจะเข้มแข็งได้ ต้องเข้มแข็งทาง
ความคิด วันนี้สังคมถูกกระแสน้ำที่สร้างความ
อ่อนแอโถมใส่ทุกวัน ปัญหาที่ต้องแก้ คือ
ความอ่อนแอทางความคิดของผู้คนในชุมชน
ซึ่งเป็นงานใหญ่ นี่คือนวัตกรรมของเรา
ไม่ใช่กิจกรรม กิจกรรมเป็นเพียงเครื่องมือ”

(ผู้ใหญ่โชคชัย ลิ่มประดิษฐ์ บ้านหนองกลางดง สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์)

“ผมไม่เชื่อว่าคนข้างนอกจะไปสร้างความเข้มแข็ง
ให้ชุมชนได้ ชุมชนต้องสร้างเองเหมือนผลึกที่มัน
ต้องเกิดตรงนั้น แล้วก็โตขึ้นโดยธรรมชาติ
ต้องยอมรับว่า ผู้นำทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการนำ
ชุมชนหลายคนยังขาดวิธีคิด ขาดความชัดเจน
กลายเป็นเครื่องมือของอำนาจรัฐ สั่งให้ทำก็ทำ
ทำเพื่อละลายงบประมาณ เงินหมดก็เลิก”

(ผู้ใหญ่โชคชัย ลืมประดิษฐ์ บ้านหนองกลางดง สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์)

“การรวมตัวกันต่อเนื่องเป็นวัฏจักรความเข้มแข็ง
ของชุมชน ทำให้มั่นใจว่าเราแก้ปัญหาในหมู่บ้าน
ได้ ที่เกินกำลังค่อยบอกข้างนอกมาช่วย พุดง่ายๆ
ทำตอบอยู่ที่หนองกลางดง ไม่ได้อยู่ที่แหล่ง
งบประมาณ เงินเป็นเรื่องเล็ก แต่ความรู้สึกมั่นใจ
ของคนในชุมชนเป็นเรื่องใหญ่กว่า”

(ผู้ใหญ่โชคชัย ลืมประดิษฐ์ บ้านหนองกลางดง สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์)

ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน

“เรียนรู้เพื่ออยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีกิน
ในท้องถิ่นของตนเอง”

“เรียนแล้วช่วยตนเองได้ ช่วยคนอื่นได้”

“เอาชีวิตเป็นของตัวเอง ไม่ใช่เอาตำราเป็นของตัวเอง”

“สร้างผู้นำทางปัญญา : บัณฑิตชาวนา
ปัญญาชนชาวบ้าน”

3 สาละล่ำค้ำญของม.ชีวิท

๑. ปรับวิธีคิด (ปรับกระบวนการทักน้)

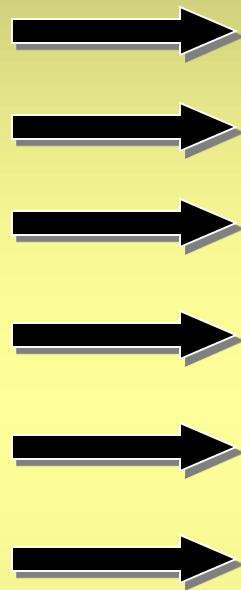
๒. จักระเบียบชีวิท

๓. ร่วมเรียนรู้ร่วมพัฒนาชุมชน

การเรียนรู้

การพัฒนาตนเอง

ชุมชนเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง

๑. ชุมชนเป็นห้องเรียน

๒. ชุมชนเป็นเรื่องเรียน

๓. ชุมชนเป็นเพื่อนเรียน

อินแปง

มหาวิทยาลัยชีวิต – สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

LIFE University – Learning Institute For Everyone

อินแปง หมายถึงเป็นสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมือนพระอินทร์ได้สร้างไว้

ทุนทรัพย์ในชุมชน

๑. ทุนทรัพยากร

ดิน น้ำ ป่า พืช ผัก สมุนไพร จุลินทรีย์
สัตว์ แมลง แร่ธาตุ ทรัพยากรธรรมชาติ

๒. ทุนทางปัญญา

ความรู้ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน ปัจจัยสี่
กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกับสรรพสิ่ง “เวลา ที่ ผี
ขวัญ” ศาสตร์และศิลป์แห่งการดำเนินชีวิต

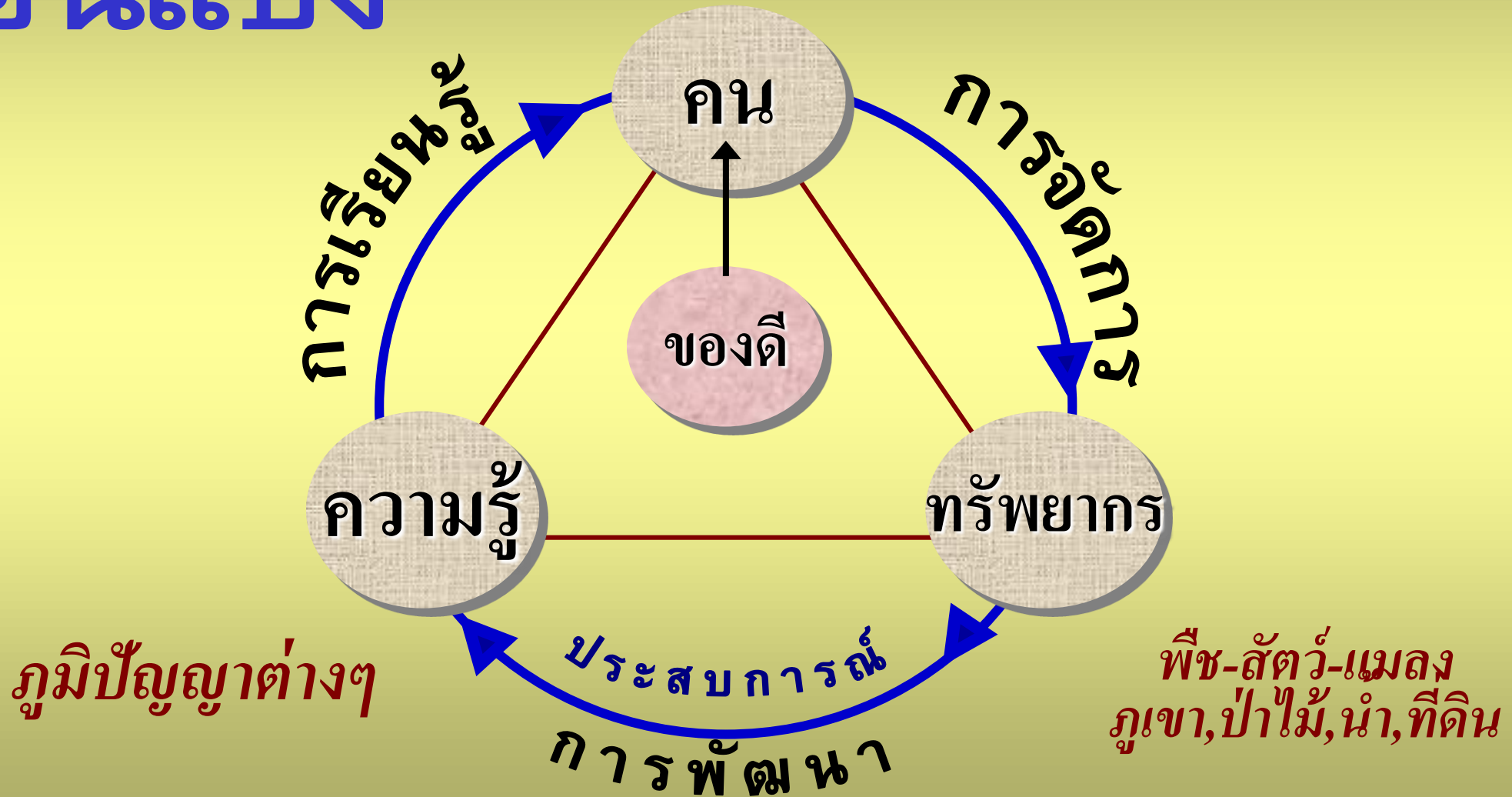
๓. ทุนทางสังคม

กฎเกณฑ์ทางสังคม จารีตประเพณี วิถีปฏิบัติ
ในชุมชน ความเป็นพี่เป็นน้อง ความไว้วางใจกัน
ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

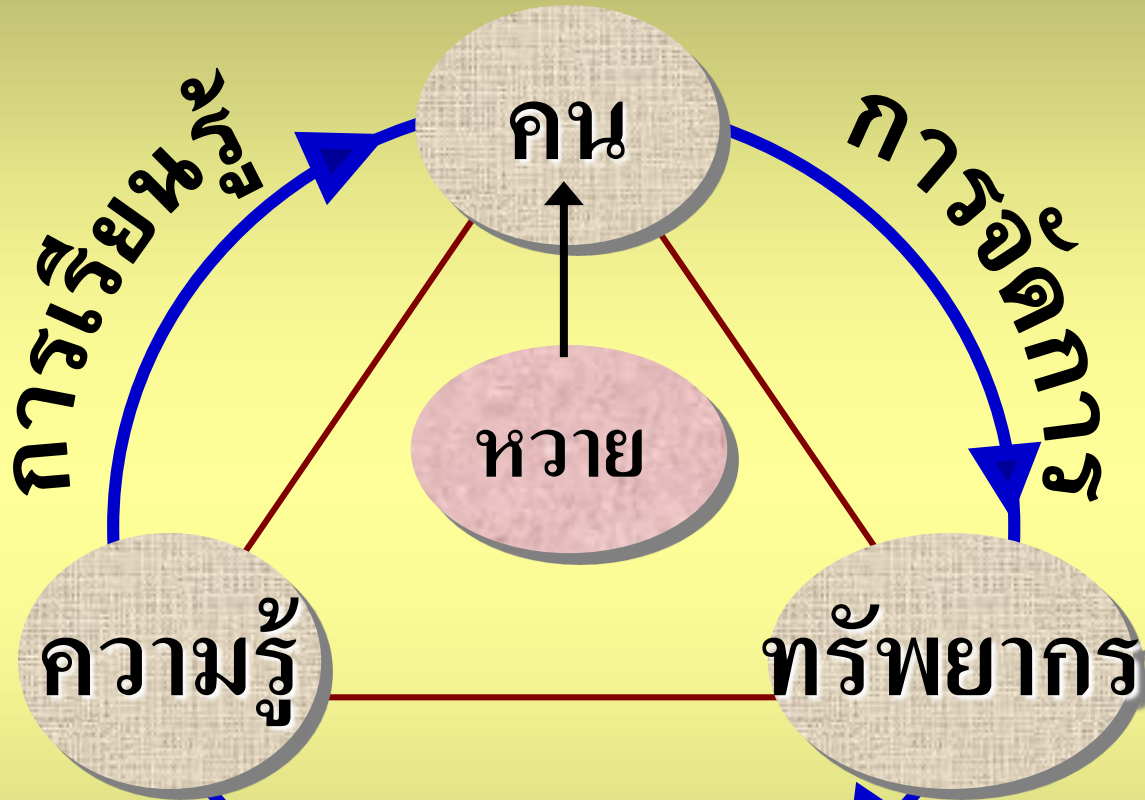
เครื่องมือการวิเคราะห์ “การประเมินศักยภาพชุมชน”

อินแปง

ผู้รู้คนดีคนเก่ง

1. ผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่
2. ผู้ร่วมเวทีการเรียนรู้

1. อาหาร

2. ของฝาก

3. อาหารพระสงฆ์

4. ยกป่าภูพานมาไว้สวน

1. หวาย ตามธรรมชาติ

2. เพาะเมล็ดพันธุ์

3. ที่ดินทำกิน

กิจกรรมหลักก็เริ่มจากการเพาะพันธุ์ไม้พื้นบ้าน คือหวาย
เพราะกินยอดได้ แลกก้าว เป็นของฝาก

นำเสนอผลการสำรวจข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ

แยกตามประเภทต่างๆดังนี้

- **ผัก 131 ชนิด**
- **ไม้ผล, ไม้ใช้สอย 115 ชนิด**
- **เห็ด, พืชเหง้า, พืชหัว 109 ชนิด**
- **สมุนไพร, พืชเถา 116 ชนิด**
- **สัตว์, แมลง, ขงป่า 175 ชนิด**

รวมทั้งหมด 646 ชนิด

อินแบบ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีกินตลอดชีวิต

1. รอดจากสารพิษ
2. รอดจากการมีหนี้สิน
3. รอดจากการเจ็บไข้ได้ป่วย
4. รอดจากการถูกเอาเปรียบ
5. รอดจากความไม่เพียงพอ
6. รอดจากกระแสพัดพาไป
7. รอดจากความเหงา

อินแบบง อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีกินตลอดชีวิต

1. มีกินมีใช้ ได้หลักประกัน ชีวิตมั่นคง
2. มีของฝาก แบ่งปันญาติพี่น้องใกล้ไกล
3. ได้ของทำบุญที่วัด ที่บ้าน งานบวช งานศพ งานแต่งงาน
4. ได้อาหารและของใช้ปลอดสาร ได้สุขภาพดี
5. ได้ความสัมพันธ์อันดีกับธรรมชาติและชุมชน
6. ได้ความรู้ ได้ปัญญา
7. ได้วิสาหกิจชุมชน (ลดรายจ่ายเท่ากับเพิ่มรายได้)
8. ได้ขายได้เงิน ได้สวัสดิการยามแก่เฒ่า

**“Education is expensive,
but ignorance is even more expensive.”**

**“การศึกษานั้นแพง
แต่ความไม่รู้แพงยิ่งกว่า”**

Benjamin Franklin (1706-1790)

“Education makes a people easy to lead,
but difficult to drive; easy to govern,
but impossible to enslave.”

“การศึกษาทำให้นำประชาชนได้ง่าย แต่
บังคับพวกเขาได้ยาก ทำให้ปกครองง่าย
แต่จะไปกดขี่ข่มเหงพวกเขาไม่ได้เลย”

William Blake (1757-1827)

**“On the education of the people of this country
the fate of the country depends.”**

**“ชะตากรรมของประเทศ ขึ้นอยู่
กับการศึกษาของประชาชน”**

Benjamin Disraeli (1804-1881)

Tony Blair & David Blunkett

“ถามผมว่า อะไรสำคัญที่สุด
3 อย่างในรัฐบาล ผมจะตอบ
ว่า การศึกษา การศึกษา และ
การศึกษา.”

“Ask me my three priorities for Government, and I
tell you: education, education and education.”

“ในเศรษฐกิจฐานความรู้ อุดมศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อ
สร้างความยุติธรรมทางสังคม เนื่องจากอุดมศึกษาไม่ใช่เพียงเพื่อ
การสร้างความมั่งคั่ง แต่เป็นตัวกำหนดโอกาสต่างๆ ในชีวิตของ
ผู้คน เมื่อเราขยายโอกาส การเข้าถึงอุดมศึกษาก็กลายเป็นเรื่อง
ปกติ ไม่ใช่ข้อยกเว้นอีกต่อไป ระบบอุดมศึกษาก็จะเสริมสร้าง
ความยุติธรรมทางสังคมในชุมชน แทนที่จะสร้างชนชั้นทาง
สังคมเหมือนในศตวรรษที่ 20 อุดมศึกษายุคใหม่ที่เปิดกว้างจะ
เกิดขึ้นในกรอบที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญเพื่อความยุติธรรมทางสังคม”

Sustainable Development Goals 2015-2030

1. Bottom up

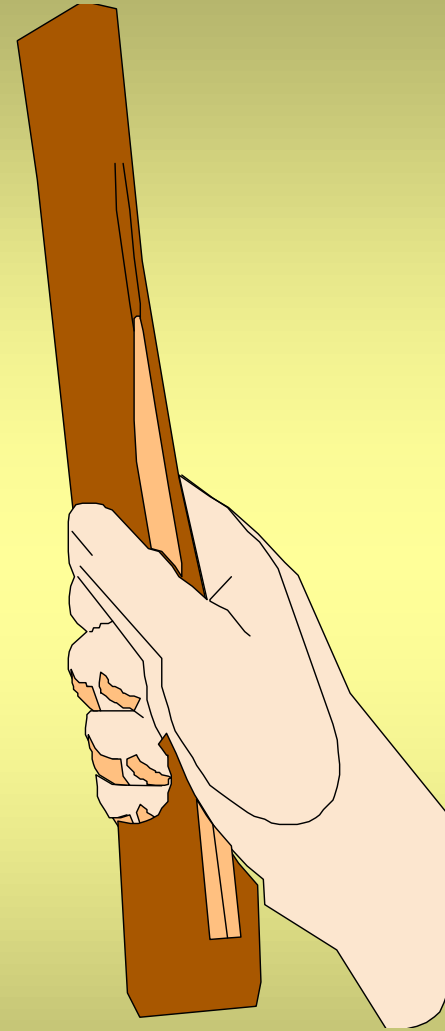
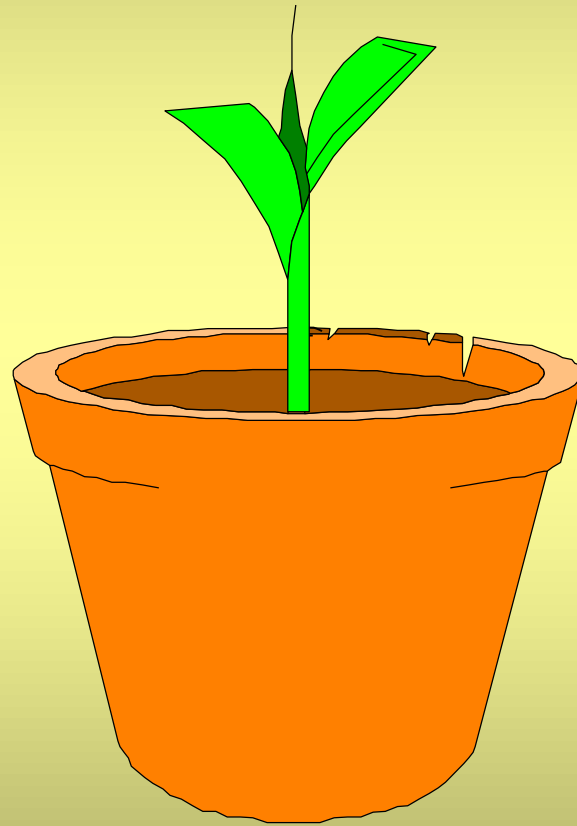
2. Human dignity

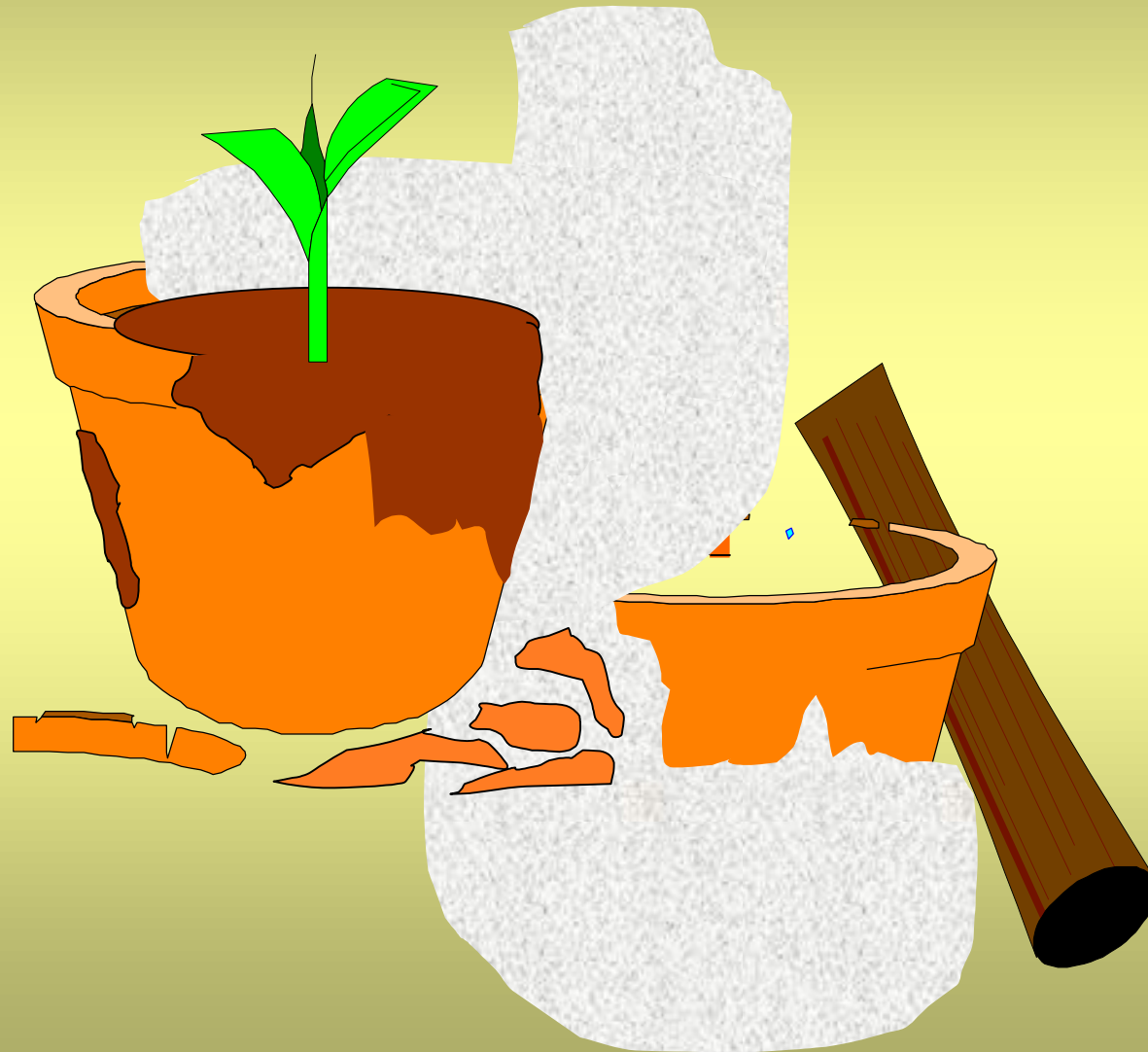
3. Sufficiency

“เราสามารถเรียนรู้เรื่องดีๆ จากสิ่งที่พวกเขา
ทำมานานแล้ว ถ้าเรานำบทเรียนดังกล่าวมา
เล่าให้เด็กนักเรียนบ้านเรา หรือนำเด็กบางคน
ไปเรียนรู้ถึงถิ่น น่าจะช่วยให้เราเข้าใจดีขึ้นว่า
เราควรต้องทำอะไรที่แตกต่างไปจากที่ทำกัน
วันนี้เพื่อจะได้มีอนาคตที่ยั่งยืน”

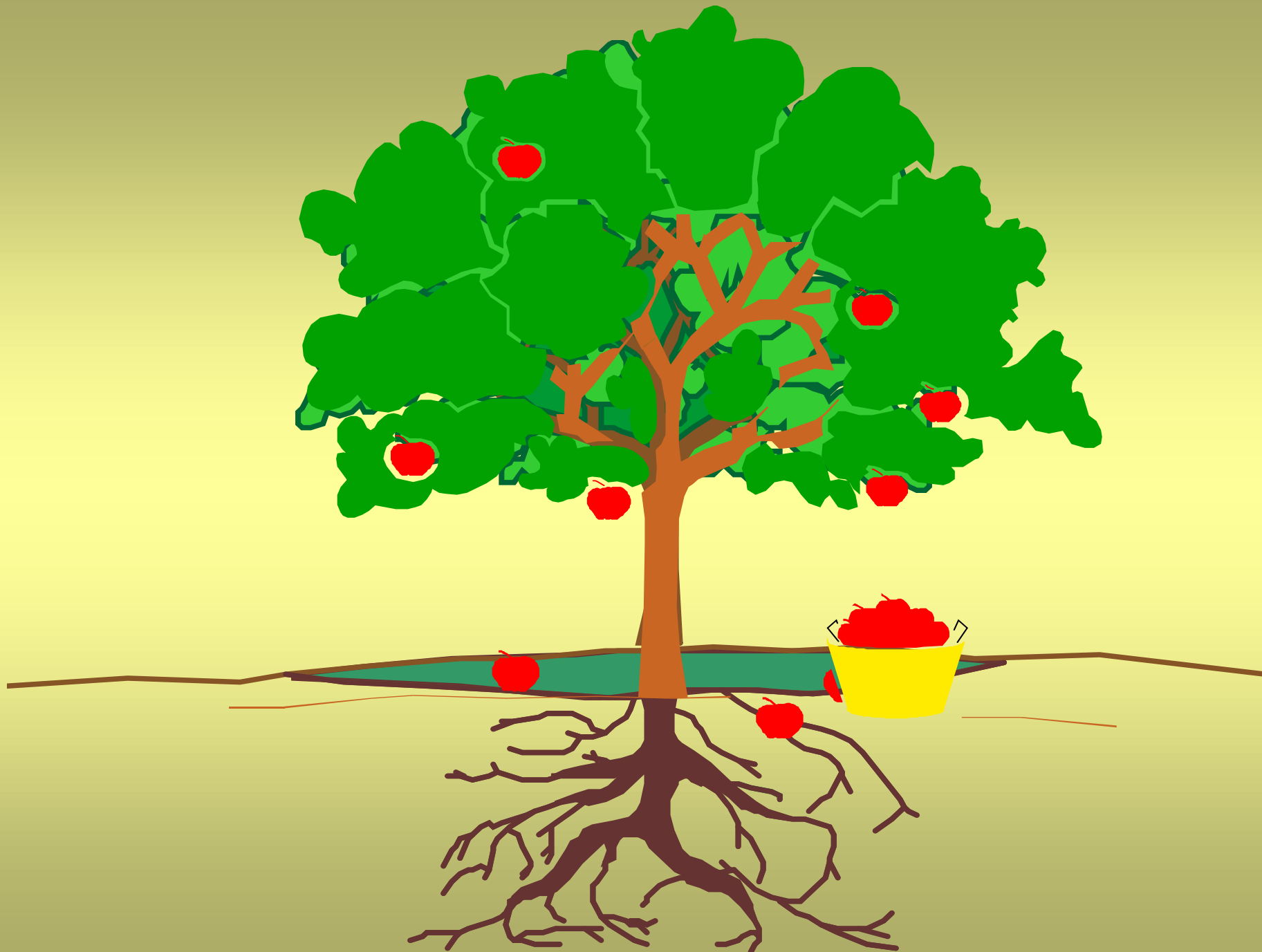
“บางทีแผ่นพันธุ์ของเราในโลก
ใบนี้น่าจะอยู่รอดได้ในอนาคต
ด้วยความรู้ที่เรามีอยู่แล้ว
แต่ได้ลืมไป”

(Jason Lewis)

เสรี พงศ์พิศ

www: phongphit.com

serip@life.ac.th

www.life.ac.th